Pest'a, Mercuri, 6. dec., 25. nov., 1871. **Nr. 118—586.** Anulu alu patrulea MDCCCLXX.

Locuinti'a Redactorului si **Cancelari'a Redactiunii** e in **Strat'a tragatoriului [Lövészutcza], Nr 5.**
Scrisorile nefrancate nu se voru primí decatu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii.“ Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretiulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a
Pre sese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . 12 „ „ „
Pentru Romani'a:
pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „
Pentru insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taes'a timbrale pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 24. nov. / 5. dec. 1871.

Diuariele officiose alle cabinetului Andrassî-Auersperg spunu, cà noulu ministeriu d'in Cislaitani'a urmedia innainte pre callea sa (ad. cea reactiunaria) cu multa precautiune inlaturandu tote pedecele, cari omenii sistemului cadiutu li-a pusu in modu arteficiosu, si pregatesce terrenulu pentru fiitori'a semenatura. Se pote prevedé ce are sè resara, dar' voru vedé si semenatorii ceea ce voru secerá. Ministeriulu actuale n'are neci unu programmu, cà-ci a se reintorce la cellea vechie nu se pote dîce programmu. — Manoper'a cea de frunte a ministeriului va fi d'a pune tote silintiele spre a-si cascigá la alegeri majoritatea proprietariloru mari d'in Boemi'a, ca astfelu avendu in senatulu imp. una majoritate de 32 voturi, sè pota vegetá câtu-va timpu. Acestu servitiu trebue sè i-lu faca nemtii, acesti gindarmi si panduri ai libertatiloru constitutiunali. Se scie bine ce va sè dîca domnirea acestoru-a.

Nemtii d'in Cislaitani'a, cari pre timpulu incercariloru lui Hohenwart, strigau cà se nemicesce constitutiunea si libertatile tote, cari spre a poté tiené supremati'a chiamara intr' ajutoriu pre fratii de cruce, dupa ce cu ajutoriulu acestoru-a li successe (pre unu timpu) a impedecá impacatiunea poporeloru intre sine, asta-di in possessiunea poterii, se facu, ca alta data, censorii si forfacatorii libertatiloru, devinu complicii reactiunii, ba insi-si sunt reactiunea. Ei asta-di striga fàra sfiela stare de assediu in contr'a oppositiunii, mai alesu a cellei nationali, si acest'a o facu ei in numele libertatii, adeca in numele dreptului fariseii ceru a se suspinde dreptulu. Inceputulu se face cu Gallicianii si se va continuá, pàna voru cadé soldii de pre ochii Poloniloru, cari au potutu crede cà este possibile impacatiunea cu partite supremati-satorie. Cu ocasiunea infrateloru negotiatiuni cu Polonii s'a doveditu cà manile principelui Auersperg, cu privire la Gallici'a, sunt legate prin conclusulu acelei partite centralistice cu carea intr'una adunare se facuse tocmél'a de spriginire a ministeriului, vedi bine cu conditiuni. Acum esse la luminina cà Auersperg nu s'a potutu oblegá a propune in senatu imp. proiectulu de impacatiune cu Polonii (pre basea resolutiunii galliciane), pentru cà acestu punctu allu programului seu n'au fostu aprobatu de centralisti. Ministeriulu vre intr'una alta adunare a espune situatiunea ceagrea in care se afla in urmarea rupturei negotiatiuniloru cu Polonii si carea trebue sè se ingreune si mai tare, càci delegatiunea galliciana va refusá a se infacisiá in senatulu imp. — Noi n'amu crediutu d'in capulu locului assertiunile organeloru egemonistice, cà impacatiunea are sè se continue, precum affirmau elle, observandu cà in altu modu si pre alte càlli. Ce modu? ce càlli? Recunoscerea supremati'ei nemtiesci si orba suppunere la aceea-si? Acést'a este impacatiunea ce voru sè negotiedie nemtii, cu Andrassî in frunte? Daca intr' adeveru ar fi intentiunea de impacatiune, atunci de ce fù demissiunatu contele Hohenwart? Daca inse nu este si n'a fostu acésta intentiune, atunci de ce s'a dimissiunatu contele Beust? Ce lipsa mai erá d'alu inlocuí cu contele Andrassî? care dechiara cà va urmá politic'a antecessorului seu, chiaru asiè precum Lonyai dechiara cà nemica nu s'a schimbatu si cà ellu inca va urmá politic'a antecessorului seu. — Cu tote acestea nu ni pare reu cà Hohenwart nu potù reesî cu planulu seu. Daca nu erá impedecatu si i succedeá a impacá pre cehi, pote fi cà acesti-a miltiumiti, in egoismulu loru, inerinte firei omenesci, ar fi tacutu, bucurandu-se de folosele si prerogativele ce li-ar fi datu situatiunea si vediendu-se allu treile membru in lig'a domnitoria, neci cà li ar fi pasatu de fratii sufferintieloru de odeniora, ba pote, de nu altmintrea, dar de siguru prin passivitate inerte ar fi contribuitu cellu pucinu indirectu spre oppressiunea celloru lalte popore si spre indelungarea nedireptatii. Cehii, invetiandu d'in patiani'a loru, voru fi mai cercuspecti in viitoriu la negotiari de impacatiune si pentru cá pactulu ce s'ar face sè aiba si garantia de durata, se voru ferì de negotiatiuni partiali, ci voru spriginì numai impacatiuni communi toturoru poporeloru d'in monarchia, cu unu cuventu inaugurarea preste totu a sistemului federale este, dupa respingerea Cehiloru, nu numai probabile, ci aprope necessaria.

In Belgiu situatiunea devine d'in dî in dî mai grea. Demonstratiunile pre stradele Brusselei (capital'a tierei) sunt la ordinea dîllei. Poporulu atîtiatu, ma inversiunatu, se aduna d'innaintea palatiului regescu, cerendu-i in modu tumultuosu demissiunea corruptului ministeriu. In 1. dec. facundu-se deschiderea solenna a unei càlli (bulevardu), la care inse regele nu s'a infacisiatu — poporulu avù éra occasiunea de a-si manifestá sentiemintele sale. „Josu cu talharii“ strigá multîmea, si d'innaintea ferestreloru locuintiei regelui: „Demissiune! josu cu ministeriulu!“ Tota politi'a si ostesîmea au fostu redicata, dar' n'a potutu sè impedece adunarea gloteloru. — In aceea-si dî camer'a primì suprindietori'a dechiaratiune a ministrului de esterne „Domnii mei, Regele ni-a cerutu portufoiele si noi dederamu M. Salle demissiunea nostra. In asta situatiune, credu cà camer'a va aflá cu calle d'a se prorogá pre câte-va dîlle.“ — Firesce, aceste cuvinte, — prin cari person'a domnitoriului cu intentiune fu trasa in discussiune, — produse amaritiune si inversiunà forte pre liberali. Deputatulu Coomans scapà in amaritiunea sa cuvintele „Acum asistemu la immormentarea constitutiunii.“ Majoritatea ultramuntana, conformu dorintiei ministeriului amanà siedintiele, in contr'a protestarii liberaliloru, pre timpu nedeterminatu. Se crede cà Regele va numì éra unu ministeriu clericale sub Theux, dar' daca d'insulu crede cà prin acést'a va pune capetu turburariloru se insiella.

In Ispani'a, de la suirea pre tronu allu fiiului regelui Italiei, crisele si incurcaturele mergu crescundu, si se paru a fi ajunsu la punctulu de culminatiune. Zorillistii tienura adunare in Madridu, si dechiarara credintia si spriginire nouei dinastie, inse adversarii inca desfasiura multa activitate, pregatindu-se mai alesu pentru nouele algeri municipali. Directiunea comitetului republicanu, — allu carei-a sufletu este eminentele oratoru parlamentariu, cunoscutulu republicanu Emiliu Castelaru — emise càtra partisani una scrisore cerculare fulgeratoria, d'in carea scotemu câte-va pasuri mai vigorose „Monarchi'a, dîce, dede chiaru acum tierrei essemplu rusînosu. Siedintiele Cortesiloru se suspinsera prin decretu in momentulu candu regimulu erá batutu. Poterea essecutiva impuse cu de a sil'a vointi'a sa poterii legislative. Vatemarea representantiloru poporului va deschide ochii acelloru-a, cari credeá cà monarchi'a se pote impacá cu adeverat'a libertate.

Monarchi'a este pentru popore, ca cellu ispaniolu, unu periclu continuu. D'ins'a face asta-di in Ispani'a cea de pre urma incercare, ce inca are sè reesa reu. Deci rabdare si constantia, si republic'a va triumfá.

Camer'a representantiloru Ungariei.

Siedinti'a de la 2. decemvre, 1871.

Presiedintele Paulu Somssich deschide siedinti'a la 10 ore a. m. Guvernulu e representatu prin ministrii: Bittó, Tóth, Kerkapoly si Pauler.

Dupa verificarea procesului verbalu alu siedintiei trecute, presiedintele anuncia una petitiune juredictiunaria, carea se trece la comissiunea petitiunaria.

Ministrulu de justitîa, Stefanu Bittó, respunde la interpellatiunea deputatului I. Vidliczkay (a se vedé nrulu trecutu alu „Federat.“) urmatoriele: Intentiunea guvernului, d'a lasá sè intre in vietia nou'a organisatiune judiciaria in prim'a séu in dîlele d'antâiu ale lui ianuariu, esiste si acum'a neschimbata, si, dupa ce guvernulu a dechiaratu acést'a de repetîte ori, si lucrârile pregatitorie, desî fàra sgomotu, se continua totu-si fàra intrerumpere, oratorele marturisesce cà nu scie, ce pote indreptatî pre dlu interpellatore séu pre publicu la presupunerea, cà se intentiuneza amênarea introducerii neueloru judecatorìe. E dreptu, continua oratorele, cà publicarea si statorirea territoriului pentru singuratecele tribunale si judecatorìe ar' fi fostu forte de doritu, dar' acestu elaboratu voluminosu a causatu atâtea reclamatiuni, atâtu d'in partea unoru comitate, câtu si d'in a comuneloru, incâtu abiè dîlele trecute potù sè se termine. Acum'a inse se afla sub pressa, si oratorele spera, cà elaboratulu va vedé lumin'a câtu mai curundu, candu apoi se va tramitte fàra amênare juredictiuniloru. De-una-data cu acésta statorire a territoriului, séu pote si mai de timpuriu, juredictiunile voru fi provocate a pregatí inca de pre acum impartîrea acteloru judiciarie conformu nouei impartîri a territoriului, pentru cá dupa numirea judecatoriloru, acesti-a sè pota primí in tempulu celu mai scurtu si fàra impedecare actele processuali ce li competu loru. — Relativu la intrebarea a dou'a a interpellatiunii, cà adeca ce mesure s'au luatu cá sè nu se intrerumpa continuitatea justitîei, oratorele dîce, cà la acést'a respunde §-ulu 31 alu art. de lege 31 d'in an. 1871, care dispune, cà, pàna candu nouele judecatorìe si-voru poté incepe activitatea loru, justitî'a va avé a se manuá de judecatorìele de prim'a instantia de acum'a. Intre asemenea cercustantie oratorele spera, cà justitî'a nu va suferí una intrerumpere mai lunga, decâtu câta se recere spre predarea si primirea acteloru. (Aprobare generala.)

I. Vidliczkay dechiara, cà e multiumitu cu respunsulu ministrului, éra camer'a iè actu despre elu.

Ministrii Vilh. Tóth si Stef. Bittó respundu la una interpellatiune a deputatului Helfy, facuta cu privire la arestarea mai multoru lucratori d'in Pest'a. Celu d'antâiu face istoriculu arestàrii lucratoriloru d'in cestiune, éra ministrulu de justitîa spune, cà cei 28 lucratori arestati s'au estradatu procurorelui de statu in diumetatea a doua a lunei lui augustu, fure apoi numai decâtu tramisi in temniti'a d'in Vatiu, éra investigatiunea contr'a loru s'a terminatu numai in 5. Septemvre. Dupa terminarea iuvestigatiunei, carea a duratu trei-dieci de dîle, a resultatu, cà membrii reuniunii lucratoriloru au statu in correspondintia cu reuniunile d'in strainetate, éra Victoru Külföidi si Alesand. Farkas cu international'a d'in Genev'a, si prin medilocirea ei cu commun'a parisiana, cu scopu, cá sè restorne sistemulu de guvernare d'in Ungari'a si sè proclame asiè numitulu statu poporalu. Spre ajungerea acestui scopu, d'in Parisu s'a numitu de celu mai bunu medilocu seducerea militîei spre frangerea juramentului, propunenduse totu-una-data si occuparea citadelei d'in Bud'a. (Miscare.) D'intre cei arestati, 15 s'au eliberatu, unulu a moritu, éra 12 se mai afla inca arestati, a supr'a caroru-a va avé sè decida tribunalulu regescu d'in Pest'a.

Ignatiu Helfy nu e neci decâtu multiumitu cu respunsurile ministriloru, dar' camer'a iè actu despre ele.

Ministrulu Vilh. Tóth respunde apoi la interpellatiunea deputatului Tom'a Plachy, facuta in siedinti'a precedinta cu privire la organisarea comitatului Neogradu. Oratorele dîce, cà in 15. maiu a. c. a emisu una ordinatiune càtra comitatulu Neogradu, prin carea lu provoca sè-si incepa lucrârile de organisatiune, esprimendu-si totuuna-data dorinti'a, cá sè i se presinte astu-feliu de elaborate, cari de una parte correspundu conditiuniloru unei administratiuni bune, ér' de alta parte tienu contu la interessele contribuitoriloru. Comitatulu Neogradu si-a presintatu elaboratulu in 23. aug., dar' mai multe puncte d'in elu au statu in contradictiune cu legea, — si a numitu voturile virile nu erâu in proportiune cu numerulu poporatiunii; dreptu-ace'a oratorele a pretinsu a se scimbá acestu punctu. Oratorele ar fi potutu sè faca observatiune contr'a elaboratului si d'in punctu de vedere alu comoditâtii; — si a nume dupa elaboratulu d'in cestiune, comitatulu si-a impartîtu terriroriulu in doue-spre-diece cercuri, si in fruntea fiesce-carui-a cercu a pusu unu jude processualu nedependinte. Oratorele a crediutu, cà prin acésta despusetiune nu s'au respectatu interessele contribuentiloru, d'in care causa a datu comitatului svatulu, cá sè mai delibere una-data acésta parte a elaboratului. Comitatului Neogradu a si pertratatu rescriptulu ministerialu in congregatiunea generala de la 23. si 24. oct. si aflandu fundate observârile oratorelui, a insarcinatu una comissiune cu corrigerea registrului privitoriu la voturile virile, si a decisu a sistemisá in locu de 12 numai 6 judi procesuali. Oratorele dîce apoi cà a luatu actu despre noulu elaboratu, cà comitatulu, sistemisandu 12

judi, n'a consideratu interessele contribuentiloru, si sistemisandu 6, a trecutu cu vederea interessele bunei administratiuni ; dreptu-ace'a oratorele a observatu, rectius a datu svatulu cà, considerandu numerulu locuitoriloru si relatiunile topografice ale comitatului, ar' fi mai cu scopu, cá acestu-a sè se imparta in optu cercuri. Oratorele a doritu numai, cá acestu conciliu sè se pertrateze de nou si sè i se faca cunoscutu resultatulu. Acésta ordinatiune noua s'a pertratatu in 21. noemv. In acésta congregatiune s'au statoritu definitivu voturile virile, reflessiunile oratorelui s'au recunoscutu de fundate, inse nu s'au sistemisatu optu judi processuali, ci celoru siese 'li s'au datu siese adjunti. Dupà ace'a s'a propusu cà, de-orace, dupa lege, congregatiunea numai atunci pote procede la alegerea comissiuniloru verificatorie si judiciarie si la a presiedintiloru, daca ministrulu va fi aprobatu definitivu statulu de organisatiune a comitatului, ce'a ce inse neintemplandu-se in 23. oct., congregatiunea neci n'a avutu dreptulu d'a face alegerile susu numite, d'in care causa conclusele congregatiunii d'in 23. si 24. oct. au fostu a se anullá. In fine oratorele dechiara, cà iè actu despre conclusele d'in 21. noemvre. (Aprobàri viue d'in drept'a.)

Toma Plachy concede, cà descrierea ministruluî, relativa la afacerea d'in Neogradu, correspunde in genere adeverului, atâtu in partea sa istorica, câtu si cronologica. Dreptu-aceea in acésta privintia are numai una singura rectificatiune sè faca, si acést'a este, cà alegerea nu s'a facutu in 23, precum afirma dlu ministru, ci in 24. octomvre. Ministrulu afirma mai departe, cà respecteza autonomì'a comitateloru. Acésta assertiune a dsale, continua oratorele, nu este decâtu crunta ironìa ; cà-ci dsa are una facia de Ianu, in drept'a se uita amicabilu, ér' in stang'a plinu de inversiunare. Procederea ministrului in acésta afacere este una corruptiune politica ; cà-ci sub masc'a neinterventiunii stà ascunsa desconsiderarea legii. Oratorele nu este multiumitu cu respunsulu ministrului si cere, cá sè se puna la ordinea dîlei spre desbatere.

Ministrulu Tóth mai rectifica una assertiune a lui Plachy ; dupa aceea camer'a voteza si majoritatea iè actu despre respunsulu ministrului.

Colomanu Tisza iè cuventulu spre a face una propunere, referitorìa la interpellatiunea lui Plachy si la respunsulu ministrului. Dlu ministru a documentatu, dîce oratorele, cà pentru aceea n'a suspendatu conclusele d'in noemvre ale comitatului Neogradu, pentru cà conclusele d'in octomvre nu correspundu intielesului strictu alu legii ; mai departe, dsa recunosce, cà insu-si a provocatu jurisdictiunile la procederea ce o a urmatu comitatulu Neogradu in lun'a lui octomvre. Si se pare, cà si majoritatea camerei este de acésta parere, de ora-ce pre acésta base a luatu actu despre respunsulu ministrului. — Oratorele face deci urmatori'a propunere :

Dupa De dlu ministru de interne, — precum insu-si dsa a marturisitu si precum a recunoscutu si majoritatea camerei, — a provocatu juredictiunile la calcare de lege, propunu, cá pre acésta base ministrulu sè fia trasu la judecata." (Aplause viue in stang'a.)

Propunerea se va tiparí si distribuí.

Ministrulu de interne V. Tóth respunde apoi la interpellatiunea deputatului Vicentiu Babesiu si dîce, cà avendu cunoscintia despre lips'a de bucate ce domnesce estu-anu in Banatu si cu osebire in comitatele Timisiu si Torontalu, a si intreprinsu negociatiunile necessarie cu juredictiunile respective spre evitarea calamitàtii, si Dsa crede cà lucra bine, daca va imprumutá comuneloru celoru mai lipsite sum'a de 150,000 fl. Afara de aceea mai are inca spre dispusetiune 7600 fl., cari inca i va intrebuintiá spre ajutorarea celoru mai lipsiti, firesce, prin interventiunea juredictiuniloru, si incâtu nu voru poté ajutá comunitàtile séu insesi juredictiunile. Cerendu trebuinti'a nu va intrelasà a face si mai multu. Nefiindu de facia ministrulu de financie, care singuru este chiamatu a dá deslucire in privinti'a relasàrii dàrii, dsa comunica numai, cà ministeriulu de financie a si tramisu unu consiliariu ministerialu spre a luá notitia despre daunele suferite prin esundàri.

Vicentiu Babesiu este multiumitu cu respunsulu ministrului, inse se roga, cá ajutoriulu sè se estinda si a supr'a comitatului Crasieu, care nu este mai pucinu lipsitu. Mai departe observa, cá ajutoriulu sè se imparte mai bine in bucate, de câtu in bani. — Camer'a iè in unanimitate actu despre respunsulu ministrului.

Camer'a trece la ordinea dîlei : desbaterea raportului comissiuni petitiunarie despre a 49. consemnatiune de petitiuni. Mai inainte de tote se pertracteza raportulu lui Ignatiu Hajdu despre petitiunea relativa la navigatiunea catenata pre Dunare. Cele-lalte petitiuni parte se transmittu ministerieloru respective, parte se punu in archivulu camerei.

Urmeza continuarea desbaterii generale a supr'a bugetului de pre anulu 1872.

Ernestu Simonyi dechiara, cà dinsulu va criticá in discursulu seu tota procederea si tota politic'a guvernului. Dupa ore-cari observatiuni oratorele vorbesce despre convenirile de la Salisburgi'a si Gastein, despre amestecul fostului ministru-presiedinte ungurescu, Andrássy, in afacerea de impacatiunea cehiloru, trece la amenarea nemotivata a dietei croate-slavone si fine in se intorce a vorbí despre insa-si camer'a ungurésca, despre carea dîce, cà este prè pucinu independinte si cà guvernulu prin influinti'a sa a supr'a camerei promove numai corruptiunea.

Dupa acést'a oratorele trece la politic'a financiaria, inse fiindu tempulu innaintatu i se concede a-si continuá discursulu in siedinti'a prossima, si astfeliu

Siedinti'a se redica la 3 ore d. m.

Satu-Mare, in lun'a lui noemvre 1871.

Dle Red. ! Vinu a descrie alegerea membriloru pentru comitetulu comitatensu, care s'a tienutu in 22. nov. a. c., sub presidiulu contelui Paulu Degenfeld, d'in partea a patru comune : Pomi, Borhidu, Vesmortu si Lipàu, pure romane, d'in cari trebuiá sè se alega siese membri.

Ca sè scia on. publicu pàna la ce gradu s'a dejositu unu juratielu crescutu cu prescura romanesca, ve rogu cá acestei adeveratè descrieri sè dati locu in colonele multu pretiuitului diurnalu, ce redactati.

Mai naiute de a me demite in meritulu lucrului, doresc a face cunoscutu on. publicu, cine e acelu juratielu ? Acelu-a e Thoma Iancsi, fiiu de preotu romanu, care atâtu pentru portarea sa cea rea, câtu si pentru pucinulu progresu in studie a fostu eliminatu d'in a siesea clasa gimnasiala. — Dupa eliminare in câtu-va tempu a vegetatu la cas'a parintesca, apoi prin influinti'a bine-meritatului barbatu D. Simeone Stanu, jude cercualu, — in privinti'a carui-a tocm'a cu ocasiunea acestoru alegeri, unde erá si d'insulu competinte, si-a aretatu deplina recunoscintia, decorandu-lu cu nesce titluri vatematorie, — au fostu in calitate de notariu in mai multe locuri dispusu.

In postulu seu de notariu si-a aretatu d'intii cei ruginiti, ce sentieminte nutresce câtra poporulu romanu, cá notariu s'a aretatu cà spre mari lucruri e nascutu, cá notariu portá in pelerìa péna de unu stangenu, pinteni husaresci si aveá o portare asié de ambitiosa, incâtu a meritatu predicatulu Thoma Iancsi celu n . . . nu ! — Dar' pentru acésta portare destramata impreunata cu multe illegalitàti, a fostu lipsitu de oficiulu notarialu. Dupa acestea a fostu primitu de scriba de D. Nicolau Ujfalusy, acum supremu, atunci vice-comite Satumarelui, numai d'in acelu indemnu, cá sè pota traì, in a carui-a curte a petrecutu câte va lune cá unu caraghiosu (ung. — Udvari b . . . . d.)

Intrevenindu stramutarea diregatoriloru comitatului, audîmu : cà Iancsi, firesce cá romanu, a ajunsu juratu comitatensu, si éta se implinì, cà Iancsi ajunse omu mare.

In calitate de juratu (cine sum io ?) i se pareá a crede, cà destinele romaniloru sunt depuse in manile lui, s'a laudatu cà are sè invetie ellu pre popii cei romanesci ; si intru adeveru intru atât'a a lucratu pentru starea si fericirea romaniloru, in câtu acum merita predicatulu de renegatissimu, si de va portá elu acésta diregatoria mai multu tempu, jidanii, bunii sei amici, se voru inavutí, éra romanii voru devenì la sapa de lemnu.

Aceste premitiendu-le, trecu la alegerea intemplata, facundu observatiunea, cà precum pretotindene, asié si aici aristocratii veterani, cá poporulu sè nu pota venì la cunoscinti'a drepturiloru sale, tote medilocele, fia câtu de marsiave, le intrebuintiedia si deosebi se folosescu in privinti'a romaniloru cu cei renegati, d'intre cari celu d'antâiu e Thoma Iancsi. — Innainte de alegere cu pucine dîle prin ordinatiune a fostu conchiamati la presiedintele conte Paulu Degenfeld toti primarii si notarii comunali, unde in locu sè li-se esplice insemnetatea lucrului si sè fia incunoscintiati despre procedur'a tienenda la alegere, dupa ce fusera ospetati cu mancare si beutura in abundantia, Thoma Iancsi li cetì numele candidatiloru, si, precum se aude, desî s'a facutu prin cutarele observatiune in contr'a candidatiloru, indata i s'au astupatu gur'a, daca s'a facutu partasiu „mancàrii si beuturei." (Lucru prea-firescu, dar' preutii si invetiatorii unde au fostu, de n'au sciutu desceptá poporulu pentru a nu-si bè mintea si a nu-si mancá drepturile ? Red.)

Ducundu-se a casa primarii si notarii, nemica mai multu n'au sciutu spune alegatoriloru, decâtu : câti si cine sunt candidati ? urmandu cu rapediune circulariulu convocatoriu alu presiedintelui, in care s'a dîsu, cà alegatorii sè merga la loculu alegerii provediuti de a casa cu siedule, pre cari sè fia scrisu numele alegundului.

Acì e de insemnatu, cà loculu alegerii s'a pusu in comun'a Pomi, cá estrema, sciindu bine viclenii, cà acesti poporeni, — prin una cercumstare nefavoritoria picati in desperatiune, neci potendu perde, neci dobendí, — mai usioru se potu insielá, mai adaugundu-se, cà rachiuti'a inca si-avù succesulu seu, — (prin unu vicleanu judanu candidatu, apoi si alesu), — data in abundantia celloru mai trentiosi Pomneni, cari amblau impreuna cu nesce judani, unulu mai trentiosu decâtu altulu, in societate cu Thoma Iancsi „Ecce Juda viclenulu cu cohortea lui" impartîndu-li siedulele candidatiloru, fabricate in cancelari'a infernala a seducatoriloru.

Asié Thoma necredintiosulu se facù instrumentu servilu pentru eluderea drepturiloru constitutiunale ale poporului, cu sperare, cà asié si-va eluptá venitoriulu seu, si va fi bine vediutu inaintea aristocratiloru magiari.

In contr'a acestei procedure inimice poporului, in speciala pentru comun'a Pomiloru, unde a fostu candidatu dia-

---

FOISIOR'A.

Georgiu Lazaru

si

Scol'a Romana.

Discursu de receptiune pronunciatu de dlu P. Poenaru, in siedinti'a de la 8/20. sept. a Societàtii academice romane.

(Fine.)*)

Annex'a litter'a A.

Estractu d'in discursulu lui Lazaru rostitu la inscaunarea mitropolitului tierrei romanesci Dionisiu Lupu, la annulu 1819.

Prea sante parinte,

Prea bine este lumii cunoscuta slav'a si marirea romaniloru, stramosiloru nostri, apoi in câtu este pentru stralucirea sciintieloru si a maestrìei loru in vremea aceloru-a, sunt marturìa invederata insu-si stalpii podului Traianu d'in albì'a Dunarei, precum si temeliele turnului Severinului, care pàna asta-di se afla in fapta, si care in chipu de chrisove nemincinóse invederatu marturisescu, desceptandu-ne a urmá si noi stramosiloru nostri, cá necurmatu sè-i proslavesca sementi'a prea innaltului sceptru imperatescu, si santulu seu focu ce arde pre jertfelnicu, sè-i prefaca slav'a in marire, éra nu in perire si stingere. Daca ore candu s'ar redicá duhulu d'in tierrin'a aceloru-a si ar' priví pre stranepotii marelui Cesare, slavitului Aureliu si ai innaltului Traianu, óre in dîn'a de asta-di mai cunosce-i-ar' ? Negresîtu i-ar' cautá in palaturile cele mai imperatesci, si i-ar' aflá in viziunile si bordeele cele mai próste si incenusiate, i-ar' cautá in scaunulu poterii, si i-ar' aflá amariti sub jugulu prostimii, i-ar' cautá proslaviti si luminati si cum i-ar' aflá ? rupti, goli, amariti si asemenati dobitoceloru, de totu cadiuti in prapastìa, bine gatiti spre slujb'a vrasmasiului omenirii, rapitoriloru casei parintesci. Ajunga lacrimele patriei, ajunga jugulu robìei, vreme este acum sè se redice d'in tierrina sementiele cadiute si sè-si afle drept'a isbavire. Aducerea aminte la marirea stramosiésca cere mantuire cadiutiloru sei stranepoti si innaltiarea santîei tale este insu-si vindecarea raneloru némului nostru. Acést'a nu e de câtu una pronia dumnedieésca, care facundu-i-se mai pre urma mila si de acestu nému cadiutu, a ruptu aici blastemulu lui, si prin redicarea dreptei prea santîei tale va sè puna acum stavila intunerecimii.

Dreptu-aceea obstea cu multiamita glasuesce : blagoslovita sè-ti fia redicarea in scaunu, cá si urmatoriloru spre pilda, in vecuri bine-cuventata sè-ti fia ocarmuirea si pastoresc'a cârja a prea santîei tale. Inverdiesca toiagulu lui Aronu cá sè fia oglinda de intieleptiune pastoresca nepotiloru si stranepotiloru nostri, sè ti-lu innoiesca falnicu, si noi stranepotii lui Romulu si fii duhovnicesci ai prea santîei tale, ti bine-cuventamu scaunulu pre care te au inaltiatu proni'a celui prè innaltu, cá sè ni fi parinte si povetiutoriu, ti binecuventàmu toiagulu pastorìei, cá sè ne fia noue spre intarire si sporiu, éra prea santîei tale spre vecinica lauda si mangaiare, cà nu-ti va fi cu noi ostenelele inzedaru, pentru cà sciintiele ce sub ocarmuirea prea santîei tale, au a se intemeiá in palatulu bogatului cá si in colib'a seracului, dupa mai multe sute si mìi de anni voru marturí intieleptiunea pastorìei a prea santîei tale.

Calca, prea sante parinte, potec'a care cu braciu voinicescu si cu duhu romanescu, spre mai mare mirare a némului o ai des hisu. Intinde fàra sfiala si pazulu spre descoperirea brasdei stramosiesci. Aicifric'a nu mai are locu, sfiél'a zace morta la pamentu. Proni'a lucrédia si noi toti cu bucurìa ti-uràmu

Annex'a Litterr'a B.

Estractu d'in apelulu la subscriere pentru publicarea unui Cursu de Matematica ce erá gat'a a se pune sub tipariu, de Georgiu Lazaru in annulu 1822.

Iubitiloru Romani,

Cu câtu este omulu impodobitu cu chipu si cu deosebite daruri, si cu mai mare potere stapanitoria intre tote si pre tote cele alte fapture ale cuprinsului acestei planete pamentesci, pre care cá unu Dumnedieu pre tote le are supuse, le ocarmuiesce, le stapanesce si le intrebuintiéza, ori la ce voiesce dupa placu, si fiindu cà innalt'a fiintia nimicu n'au facutu fàra cuventu desaversîtu : urmedia cà cu atât'a dara mai multu si mai santu, trebuie sè fia si scopulu pentru care este omulu facutu si ziditu, la care santu sfersîtu, fàra de una crescere cuviintiosa si una cultura bine-potrivita omenirei, nici intr'unu feliu nu potu ajunge muritorii, de sciutu fiindu cà mai lesne este a slugarí pre doue-dieci de intiepti, de câtu a stapaní pre doui nerodi,

*) Vedi Nrii 112, 113, 114 si 116 ai „Fed."

vululu satului M. L., a reclamatu Dlu invetiatoriu de acolo, éra in genere a reclamatu unu barbatu bine meritatu, aretandu ce e dreptulu poporului ? si indrumandu pre Thoma la sustienerea drepturiloru sanctionate, si osebitu facundu-lu atentu, cà nu are dreptu, cá diregutoriu, a pasî cá cortesiu cu calcarea drepturiloru poporului.

Si ce s'a intemplatu ? Juratiellulu puse tota rusînea la una parte si atacà cu celle mai vatematorie cuvinte pre susu-amintitulu aperatoriu allu poporului, si éta cà reesî, dupa candidatur'a facuta de membrii comitetului comitatensu, Eötvös Robert, jude cercularíu, a carui-a parinte a fostu aprigu dusmanu allu romaniloru, apoi cutarele Smutzer, neamtiu magiarisatu, canonicu rom. cat. d'in Satu-Mare, pre care neci cà lu sciu romanii cine e, neci cà potu avé sperare candu-va la vre unu servitiu d'in parte-i, in contr'a carui-a alegatorii cu totii facura esceptiune, dar' indesiertu, — Mihaiu Lazaru, judanu d'in Pomi, langa care s'au candidatu Augustinu Pellea paroculu de acolo, Demetriu Lauranu, parocu in Vesmortu, omu fàra activitate in genere, si Pavelu Stanu, compossessoru in Lippàu, asisderea omu fàra activitate in cele nationale. (Acesti-a negresîtu se voru fi bucuratu de onorea „d'in grati'a coconasiului Tom'a" carele i-a tienutu demni a-i pune allaturea cu judanulu. Red.)

Vadulu Crisiului, 30. noemv. 1871.

Cetimu multe plangeri in colónele foiloru romane in contr'a conduitei fratiloru magiari facia cu noi, le cetimu si acestea destulu de indignati, dar' candu audîmu, cà rolulu aceloru-a e jocatu de romani, cari unii eri-alta-eri erau considerati de cei mai buni nationalisti, candu vedemu cà unii cá acesti-a pre facia vorbescu in gur'a mare despre binele poporului, ér' pre acunsu dau mana cu contrarii nostri si ne vendu, ni sangera anim'a, ni lipsescu cuvintele pentru a poté dá espresiune viua dorerei ce o sentîmu.

E vorb'a despre alegerea membriloru comitetului comitatense, care decurse aici in 28 noemvre, si inca pentru magiari cu unu asié succesu brilantu, incâtu presiedintele alegerii, dlu Gedeonu Zathuretzky, care pentru impartialitatea sa observata sub decursulu intregei alegeri merita tota stim'a, si-esprimà insu-si uimirea vediendu cà in unu cercu, unde intre 484 de alegatori abiá sunt 10—15 magiari, intre cinci membri se alesera duoi unguri ; cu tote cà la inceputulu alegerei ne rogau cu manile la crucisiate sè alegemu — d'in gracia — si d'intre ei unulu. — Cum si prin a cui conduita se intemplà totu-si, de romanii, cari mai inainte poteau impartî si gracia, remasera invinsi, vomu vedé mai la vale.

Pentru a chiarificá si mai bine lucrulu vedu cu scopu a atinge si censurá acì pre scurtu si activitea comitetului centralu romanu d'in Oradea-Mare, desvoltatata facia cu alegerile d'in cestiune in cerculu Borodeloru. Dieu ace'a nu a corespunsu nici decâtu asteptarei. Prin ast'a nu voiescu sè acusu comitetulu centrale, cà-ci acestu-a a facutu la tempulu seu tote incercàrile si dispusetiunile recerute ; in decursulu verei s'a adresatu, precum audu, càtra duoi barbati cari la noi se bucura de unu renume frumosu si figureza cá natiunalisti mari — cu acea rogare : sè constitua unu comitetu cercualu, care apoi sè se puna in intielegere cu alegatorii, sè faca candidàrile in fie-care cercu alegatoriu si la tempulu seu sè se nesuiesca, cá acesti candidati sè fia si alesi. Dorere nici unulu nici altulu nu a mersu mai departe de la pasiulu primu, — adeca a convocatu inteliginti'a d'in cercu ; de-ora-ce inse ace'a nu s'a adunatu in numeru prea mare, s'a disolvatu éra-si fàra de nici unu resultatu. — Numai in lun'a curinte, chiaru in ajunulu alegeriloru — candu comitetulu centr. rom. se adresà càtra D. V. Iutiu pentru a luá initîativ'a — ne poturamu bucurá de ce-va succesu in privinti'a acést'a. — Dlu V. Iutiu — in sensulu recorcarei — convocandu o conferintia in Vadu, a constituitu comitetulu cercualu de Borodu, in care fù alesu de presiedinte. Acestu comitetu mai tienù inca o conferintia in Borodu, in 24. l. c., unde se pregatira si listele candidatiloru de membri in comitetu. Astfeliu se candidara la Vadu Dnii : Mihaiu Sztupa, Vas. Czibenszky, Ioanu Popu, Gabrielu Lungu si Teodoru Popu, d'intre cari inse numai cei duoi primi reesîra, in loculu celoru trei ultimi se alesera Papp Sándor, notariulu de Vadu, care desî romanu si plane notariulu comitetului cercualu, nu s'a sfiitu a lucrá in ascunsu cu ungurii, stergundu pre cei trei candidati romani de pre siedulele alegatoriloru d'in cerculu seu notarialu si punendu-se in loculu loru pre sine (frumosa modestìa !) pre ingamfatulu Huszty si Szervánszky László, cari asemenea fure alesi.

Dar' sè trecemu la decurgerea alegerei : In diu'a mentionata, pre la 10 ore inainte de media-di, erau adunati toti alegatorii in curtea edificiului spanalu d'in Vadu. Nu sciu prin a cui influintiare se desemnase acestu locu — o casa privata — pentru tienerea alegerei, dar' atât'a potu dîce, cà planulu a tîntitu acolo, cá Domnulu casei, Stupa, cu atâtu mai usioru sè ni pota seduce alegatorii, pre cari, cea mai mare parte, i cunosceá personalminte si cari, afara de cei d'in notariatulu lui Papp Sándor, toti erau provediuti cu siedule, ce contieneau eschisivu numele candidatiloru romani. — La intrarea subscrisului in chili'a de votizatu, erau si alesi, séu mai bine denumiti barbatii de incredere fàra a fi fostu macaru intrebati alegatorii — intre-cari si aprigulu magiaronu jurasorulu Medzihdrászky, despre care am avutu ocasiune a cetí lucruri interesante de repetîte-ori si in colonele acestei foie. — Dlu I. Popu protestà in contr'a acestei procedure illegali, candu apoi presiedintele se vediù contrinsu a propune de nou alegerea barbatiloru de incredere, in urmarea carei-a amintitulu magiaronu si-potù depune pen'a dela urechia dandu-si loculu altui alesu romanu. Sub intervalulu disputei escate asupr'a acestei cestiuni, in unu despartiementu lateralu alu edificiului se petreceau lucruri minunate. Dlu. Vas. Czibenszky, asemenea notariu si membru allu comitetului cercualu, cunoscutu pàna acì de mare romanu, altmintrea candidatu si d'in partea romaniloru, chiamase in culina alegatorii unei comune d'in cerculu seu si culegundu-le siedulele de mai inainte li impartiá altele, pre cari figurau si numele magiariloru alesi. In mediloculu acestei ocupatiuni frumose fù surprinsu prin Dlu I. Popu care, indignatu de acésta tradare marsiava, se adresà cu câte-va cuvinte càtra poporu, descoperindu-i totu-odata si cele observate despre Dlu Czibensky, la ce multi lu stersera d'in sedulele loru, inlocuindu-lu prin unu preotu romanu d'in cercu. Aprigulu Medzihdrászky se vediù provocatu a atacá cu cele mai grossolane cuvinte pre vorbitoriulu, numindu-lu „agitatoru (néplázito) si amenintiandu-lu cu poterea celloru trei panduri presinti ; ér' Dlu casei, Stupa, parintele carui-a erá primulu intre candidatii romani — in semnu de recunoscintia — provocà poporulu sè iée pre vorbitoriu de grumadi si sè-lu arunce afara. Intre aceste Czibenszky vediendu-se demascatu pasî si pre facia cá contrariu, tradede toti alegatorii cercului seu spanului Sztupa, care apoi in publicu li culese tote siedulele — de la multi si cu forti'a — si sub pretestu, cà va scrie in acelea si pre Gr. Zichy, sterse d'in ele pre duoi candidati ai romaniloru si i-inlocui cu numitii duoi magiari alesi. — De acì tote incercàrile pentru de a desamagì poporulu remasera fàra succesu, cu atâtu mai vertosu, cà-ci chiaru acei-a, cari aveáu increderea poporului, taceau cá pescii, zimbindu la aspectulu „c o m e d i e i." precum o numiau dinsii. Veti intrebá : unde a fostu sub decurgerea acestoru-a Dlu Iutiu ? Forte aprope, in chili'a de votizatu, fàra cá sè-si fi miscatu la tote cele intemplate macaru unchi'a, ba audîndu pre Dlu I. Popu vorbindu càtra poporu, a eruptu in limb'a, càtra care se porta cu atat'a predilectiune : „Mivel sokat lármázik, azért sem lesz megválasztva ! Astfelu de presiedinte are comitetulu nostru cercualu; pentru completarea portretului notariului Czibensky mai lasu inca sè urmedie acì incidentulu urmatoriu : Pre tempulu revisiunei sieduleloru, respective a computului voturiloru, intra la urma judele de Bratc'a cu unu votantu falsu. Unulu d'intre cei presinti inse, cunoscundu pre respectivulu, i-reflectà, cà elu nu e acelu-a in numele caru i-a voiesce a votizá. Judele se jurá in totu chipulu pentru identitatea votantelui. Dlu Czibensky, cu tote cà cunosceá prea bine mistificarea, fiindu respeptivulu si servitoriu la dinsulu, taceá cá pe scele si nici la repetîte interpelàri nu se dechiarà pro séu contr'a. In urma numai la protestarea unanima a celoru presinti se respinse votantele, spre cea mai mare compromissiune a notariului Czibensky ; dupa care fapta ni potemu face cu totii idee despre consciinti'a Domniei lui. Totu asemenea casu s'a intemplatu si cu Dlu Papp Sándor care staruindu a se justificá, pretestà cà inca nu si-cunosce toti omenii, cu tote cà votantele erá chiaru d'in Vadu, locuinti'a Dlui notariu. E de insemnatu, cà in ambele casuri siedulele contieneau totu pre candidatii magiariloru.

Eca dara in ce modu si prin a cui conduita de compatimitu se esoperà alegerea celoru mai incarnati unguri de membri la comitatu in acestu cercu curatu romanescu. Vi-asiu spune si mai multe lucruri interesante despre personele, cari jocara unu rolu asié tragicu la alegerea d'in cestiune ; dar' de o parte angustimea spatiului, de alta parte crutiarea on. publicu me silesce sè inchiaiu. Un'a inse nu o potu retacé, si adeca, a me adresá in numele alegatoriloru de Vadu càtra onorab. Comitetu centralu d'in Oradea-Mare, cá sè bine-voiesca a si-alege in venitoriu cu mai mare precautiune conducatorii in cerculu nostru, la d'in contr'a pote fi assecuratu, cà tonulu fortiatu a aceloru-a nici candu nu va dá de resunetu in sinulu poporului. — L o n g i n u P o n o r a n u l u.

Tier'a Oasiului, 27. noemv. 1871.

Cine ce sémena, aceea si secera.

Tieruti'a Oasiului contiene 14. comune, cu 15,861 suflete poporatiune curatu romanesca 2 comune cu 1200 magiari aceste 16 comune cu 17-mìi suflete, pentru Comitetulu centralu comitatensu alesera 11. membri. Alegerile se incepura in 22, si se finíra in 26. novembre a. c.

Resultatulu ? ! ! mai ferice voiu fi in agonì'a mortii, decâtu candu sum silitu a relatiuná acestu a c t u d e s o n o r a t o r i u p e n t r u v e n e r a n d'a p r e u t î m e a t r a c t u l u i, va se dîca, a Tierutiei Oasiului ; inse daca vomu tacé noi, petrele ne voru acusá.

Unu tienutu, potu dîce, curatu romanescu, in aceste patru dîle fatale alese de representantii sei pentru comitetulu centrale comitatensu trei preuti, cinci magiari, si trei judani, unulu mai strimbu la grumadi decâtu altulu ?

---

indaretnici, cu mintea de papura si cu capulu de dovlécu, apoi inca si infumurati, precum sunt si unii d'in noi Romanii, d'in care pricina amuremasu cu aripele tunse si parlite, in câtu daca s'ar desceptá cum-va duhulu stramosiului nostru, alu lui Marcu Aureliu si alu marelui Severinu, nearu priví cá pre nisce adeverate remasîtie schimonosite ale ciclopiloru.

Inse cu tote acestea totu statura d'intre Romani, si de la cadere incoce, barbati vrednici si intielepti, cari bine vedeau ocar'a acést'a si se sileau in feliu si chipu sè puna stavila orbirei, si sè sparga besn'a intunerecului, dara inzedaru, cà multuraticii viscoli ai vremiloru, cu una nemilostiva amerintiare turbata, depururea le inzedarnicira totu cugetulu, pàna in anii cei mai dupa urma ai Domniei Mariei Sale Ionu George Caragea voivodu, candu desceptà provedinti'a cea prea-innalta mai alesu trei duhuri romanesci, adeveratu vrednici barbati, suflete poternice si nespaimentate, luceferi stralucetori vécului acestui-a, caroru-a cu cuviintia li s'ar cuvení statuele Italiei spre vecinic'a pomenire si lauda, adeca : prea Marì'a Sa prea bunulu acum stapanitoriu Domnu in scaunulu acestui principatu, Grigorie Dimitrie Ghica voivodu, inca banu fiindu, alu duoilea prea marele Dvornicu, adeverat'a dreptate, mangaiare compatriotiloru, scaparea seraciloru, stalpulu nevinovatiloru si podob'a patriei Constantinu Balaceanulu, ajutatu fiindu de prea intieleptulu, strasnicu iubitoriu de muse, marele Dvornicu George Golescu, cari ne potendu mai incolo suferí ocar'a némului loru, ci luandu pild'a de la cele alte popore luminate, cu cugetu unitu si cu braciu poternicu parintescu, au asiediatu si au deschisu Scola Academicesca in Bucuresci la santulu Sava, de feliu de sciintie filosoficesci si matematicesci, chiaru in limb'a patriei, cà cu atât'a mai cu inlesnire sè pota tinerimea pasî càtra tronulu Minervei, in care seola academicesca, macaru si intr'acésta scurta curgere de vreme si cu atâti-a viscoli câti au patimitu, nu pucinu rodu s'au facutu pàna acum'a, precum se vede in fapta, si de nu se intemplá iutile vremi jigodiose, departe erá sè ajunga, apoi pedic'a cea mai mare a neiutîtei pasîri a sciintieloru a fostu si este netiparirea càrtiloru scolastice, pentru cà numai cu scrisulu, pasiesce predarea nu numai cu zabava, ci si cu gresiele neaperate, si pricin'a netipariri, nu condeiulu, ci volbur'a lui Saturnu a statutu la midilocu.

De aceea noi facemu prea cinstitului publicu de scire, cà voimu a dá la lumina in limb'a patriei, adeca : f i l o s o f i'a, m a t e m a t i c'a si g e o g r a f i'a, apoi dupa acést'a va urmá si i s t o r i'a u n i v e r s a l a. *)

Acestea sunt cari voimu, de va vré si Dumnedieu, si de vomu fi ajutati de càtra iubitorii de muse compatrioti, sè le supunemu tipului.

Annex'a Litter'a C.

Inscriptiune pre pietr'a ce se afla pusa d'asupr'a usiei besericei St. Sava.

Acésta santa Beserica, locasiulu domnului Savaotu fiindu facuta mai mica de unu Andronache parcalabulu, si inchinata la Lavra S. Sava de langa Ierusalimu, hramulu acestei Beserice fiindu B l a g o v e s t e n i e l e, precum in hrisove s'a vediutu, éra d'in nesciinti'a unoru-a si d'in multa trecere de vreme, norodulu S a n t u l u i S a v a l'a tienutu. Acestu dara dumnedieescu lacasiu, multu invechindu-se, a inceputu a se stricá si a crepá, in câtu si a se surpá primejduiá, care Marì'a Sa Blagocestivulu si luminatulu Domnu, Ionu Gonstantinu Basarabu voevodu, vediendu stricatiunea ei, a pusu cá sè mai intaréscapre unde i s'a parutu cà trebuie cá sè stèe. Éra forte slaba fiindu, mai vertosu temeliele s'a surpatu. Deci Marì'a-Sa o a surpatu de totu acea vechia ce a fostu, si d'in temelie a ziditu acést'a ce se vede asiè iscusita si frumosa, adaugundu pre langa dins'a si alte case si tocmele cá sè fie scola de invetiatu carte intru pomenirea vecinica a némului seu si a mosiloru si a stramosiloru Marìei Sale poména. Si pre langa mai multa cheltuiala ce a datu Marì'a Sa, remanendu si nisce baui a unui Sterie luminarariu dupa mortea lui, la acésta lucrare s'au datu cá si lui pomena sè-i remanea. *)

Ispravunicu fiindu Radulu Dudescu Vel Slugeru, Egumenu Kir Daniilu Arapu, si s'a ispravitu la leatulu 7217 (1709), Iulie 20. P. P o e n a r u.

---

*). D'in elaboratele ce se vedu anunciate in acésta prochiamare, nu se gasesce de câtu unu singuru manuscrissu, care se afla in bibliotec'a Universitàtii d'in Bucuresci intitulatu : C u r s u d e A r i t m e t i c a, c o m p u s u i n l i m b'a r o m a n e s c a, d e G. L a z a r u, i n f o l o s u l u s c o l e l o r u d'in S t. S a v a, l a a n n u l u 1 8 2 1, F e b r u a r i u 2 6.

*) Acésta beserica s'a desfiintiatu in annulu 1870, pentru cà fundamentele acestui edificiu remasesera ingropate, prin inaltiarea succesiva a terrenului d'in pregiuru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Domne dumnedieule! carele prin atâti seculi povatuisi si aperasi pre acestu bietu poporu, pentru ce l'ai parasitu tocm'a atunci candu aveá mai mare lipsa de tine? — pentru ce Ti-ai intorsu faci'a Ta de la dinsulu atunci, candu pentru tote creaturele Tale incepe a stralucí câte o radia de sperantia pentru una sorte mai fericita?

Cu indulginti'a on. publicu cetitoriu, sè vedemu ce se semena si ce se secera in tier'a Oasiului? !

La anulu 1861, majoritatea intielegintiei si a poporului oasianu candidà de ablegatu pentru Pest'a pre onorab. parocu alu Tirsioltiului, Dlu Ioanu Darabantu; una fractiune, de-sî romana, folosì tote midilocele, pentru repasîrea numitului candidatu, numai cá inter duos litigantes sè reése bar. Vécsey; cà cine a statu in fruntea fractiunei, de-o-cam-data lu retacu.

La 1864, la initîativ'a preutului d'in Bicsadu, intrég'a preutîme candidà de ablegatu alu seu pre prea on. D. Alessandru Erdős de Ugla, vice-arci-diaconulu Tierei Oasiului; preutîmea incepù cu tota conscientîositatea a indreptá caràrile pentru reesîrea candidatului seu; inse gurele rele dîceau, cà candidatulu pre sub mana lucra pentru bar. Vécsey; nevoindu a perde favorulu, cá baronulu sè-lu chiame la venatu de ursi pre muntii Maramuresiului; destulu cà reesî baronulu.

La 1868 éra-si éra de alesu ablegatu; protopopulu inse, voiam sè dîcu, capulu onoratu alu Tractului, in locu sè conchiame preutîmea la una conferintia prealabila, tàcu frumosielu a casa, éra preutii fàra capu, unii votara cu drept'a, altii cu stang'a si poporulu cu acea parte, care i-a datu mai multa palinca si i-a numeratu mai multi floreni; guvernulu avendu mai multi bani cá stang'a invinse d'insulu prin Boros Pál.

La 1869, la initîativ'a parintelui d'in Bicsadu, duoi teneri bravi, Gerasimu Stetiu si Vasilie Tàtaru, arangiara primulu balu in Tier'a Oasiului la scaldele Bicsadului, cum-cà neci acestu-a nu potù reesî fàra discordie, s'a relatiunatu atunci prin corespondintele de langa Somesiu. Bine informatii dîceau, cà isvorulu discordieloru este prea-on. D. protopopu alu Tierei Oasiului.

La 1871, vicariulu Marmatîei, reverendis. D. Mihaiu Pavelu, cu datulu 1. sept., provocà pre toti protopopii d'in 94. parocíe ungurene, cá pentru conferinti'a, care se va tiené in Sigetulu Marmatîei, si unde se voru consultá despre viitoriulu veduveloru si orfaniloru, ma si despre unele objecte comune vitale, fia care districtu sè aléga d'in sinulu seu unu preutu si duoi mireni, cari voru reprosentá interessele districtului, — d'in tóte districtele s'au tramisu representanti, numai si numai alu Tierei Oasiului nu avù tempu, neci ocasiune a face destulu conchiamàrii vicariale, ci provocarea cu datulu 1. sept. se cerculà numai in preser'a conferintiei, inse cu acea comitiva protopopesca, cà cestiunea fundatiuniloru nu cade in sfer'a preutiloru, ci in a guvernului diecesanu.

Dara de la date se trecemu la fapte.

Tieruti'a Oasiului avù frumos'a datina, cá totii preutii, docentii, cantorii, representantii besericeloru si ai comuneloru in totu anulu sè adunau la o conferintia districtuala.

Acolo se desbateá modulu aplicàrii in prassa a ordinatiuniloru mai inalte; se deslegau gravamenele toturoru celoru de facia; prin associatiunea ideeloru se desvoltau principie pentru inflorirea si inanaltarea binelui comunu; acolo intalnindu-se preutii, cá frati egali, docentii, cantorii, curatorii si representantii comuneloru, cá adeverati fii ai máicei beserice, se sustieneá intielegerea intre beserica, docinte si ascultatori; in câtu mai respectatu cleru si mai fericitu poporu nu a esistatu in intréga diecesea. Aceste conferintie binefacatorie de la 1862 nu mai esistu; fusera cate-va prin nesce càrcime, acelea fusera nu conferintie, ci adunature; cine porta vin'a? judece on. publicu cetitoriu; eu dîcu, cà acelu-a, carele are dreptulu in mana a conchiamá astfeliu de conferintie.

Inse, cá sè nu abusediu cu pacienti'a on. publicu, voiu trece la alegerile de membri pentru comitetulu centralu comitatensu in intielesulu legii d'in 1871. art. 42.

Siedinti'a comitetului centralu a comitatului Satu-Mare, pentru ordonarea si defigerea membriloru, s'a tienutu in 6. noemvre. Vice-arci-diaconulu Tierei Oasiului d'in predilect unea stapaniloru magiari a fostu membru ordinariu alu comitetulu centr. comitatensu; prin urmare, de-sî inimicii nostri seculari prin nerusînat'a loru maniera facura alegerile membriloru, fàra, séu prè tárdîa incunoscintiare a preutiloru cemuneloru, protopopulu tractului acestui-a de la 6. noemvre pàna la 22., avù si tempu si ocasiune destula a-si implini detorinti'a oficiosa, de nu romana, facia cu subalternii sei preuti: a semnalisá si a dá inviatiuni pentru actulu acestu de mare importantia si afundu taiatoriu in interessele vitali ale poporului? —

Asta-di dara, candu opiniunea publica, cu totu dreptulu pote agraí pre preotii comuneloru estu-modu: Ingratiloru! daca vi place a mulge si tunde oiele, pentru ce nu-ve ingrigiti si de pasciune? pentru ce le lasati a trece prin locuri molipsite, cá sè se calbegiesca? daca trei parinti potura scapá turmele loru d'in gur'a lupiloru, pentru ce nu si voi?!

Au nu cu totu dreptulu, preutîmea delasata si neinformata pote plesní tota respunsabilitatea in faci'a acelui-a, care in locu sè-si faca oficiulu seu, stà a casa la sugare, si se delectedia in reesîrea unui seu altui processu dupa placulu si inim'a sa, éra poporulu si-concentredia increderea interesseloru sale in fii lui Israilu si in neimpacatii inimici ai numel ui romanu, veniti d'in Dentumogeri'a Asiei?! — Dómne! pentru ce lesasi, cá fia-cine sè pota cresce mare d'in prescurele romane?!

D'in istorisirea celoru premisse, apriatu se vede, cà in acésta nefericita tierutia, in intregu deceniulu trecutu s'a semenatu discordia, ura intre frati si passivitatea cea mai mare càtra causele comune; — prin urmare nu e mirare, cum Clerulu, sub prè-intielept'a conducere a fostului Vice-arci-diaconu Ioanu Anderco, pentru concordia, amore fratiesca si prudentia pastorala, se comendá spre imitare altoru cercuri si districte, éra oracululu poporului seu, — asta-di vegetedia in passivitate, duoi cu duoi nu se intielegu, neci convinu cu ani indelungati; éra poporulu? o! poporulu, nu scie decâtu sè faca tergu cu cei ce i dau de beutu si mancatu, si asiè interessele sale cele mai vitale mai bucurosu le concrede jupanului arendasiu, de câtu parintelui Protopopu, cà-ci adeveratu a fostu si va fi: cine ce semena, aceea si secera — quod erat demonstrandum.

Astfeliu de semintia s'a semenatu si in privinti'a scoleloru, si cum-cà — dorere — si secerisiulu va fi acelu-a, cà preste câte-va luni, in tota tier'a Oasiului, afara de cele doue protestante magiare, nu va mai fi neci una scola confessionala, ci tote ale statului magiaru; despre cari altadata, inse câtu mai curendu.

Unu nume fàra nume

Oradea-Mare, 2. dec. 1871.

Comitetulu comitatense allu Bihariei se compune d'in 300 membri virili si 300 m. alesi. Intre membrii virili avemu romani pre urmatorii: S.S. Eppulu Iosifu Pap Szilágyi, Gerardu Véghseö (vulgo Visieu, acum presied. tribun. d'in Zarandu), Demetriu Ianceu (semi-romanu), Giorgiu Razvanu Petru Erdeli, Nicolau Vulcanu Nicolau Pallade, Iosifu Romanu, Ionu Cristianu, Allessandru Razvanu, Giorgiu Rossinu, si — de s'ar tiené de noi*) — pre Samuilu Gálbori, (nepotu allu marelui Vulcanu), adeca toti cu totii 12! dî doi-spre-diece membri. Ecca unde ajunseramu cu legea de virilitate.

Alegerile se incepura in 27 noemvre, a. c. Pana acum se alesera urmatorii romani:

In cerculu Nimoesciloru (tienutulu Beiusiului) Parteniu Cosm'a, Vasiliu Ignatu, Giorgiu Vasilieviciu, si Teodoru Fassîa.

In cerc. de Vascou: Ionu Vasiu, Giorgiu Pop'a, Petru Sabàu, Vasiliu Siarcadanu si Allessandru Popescu.

In cerc. de Ceic'a: Allessandru Lupu-Farcasianu, Nicolau Zigrea, Demetriu Pop'a si Teodoru Ciocanu.

In cerc. Vadului (Crisiu-rapede): Vasiliu Cibenescu Mihaiu Stupa, si Alessandru Papu.

In cerc. Borodu-Mare: Stefanu Borosiu, Ionu Gozmanu, Antoniu Venteru, Allesandru Catoc'a, Samuilu Pallade, Stefanu Venteru si Ionu Borosiu.

In cer. de Tarianu. Ionu Papu si Ionu Tiforu,

In cerc. Beliului: Ionu Gozmanu (alesu de doue ori) si Iositu Marchisiu.

In cerculu de Gint'a: Iosifu Pintea.

In cerc. Ciumeghiului (Illea): Giorgiu Topanu si Iosifu Rossinu.

In cerculu de Let'a: Ionu Selagianu, — adeca numerulu membriloru alesi pana acum'a face 30 insi, — pentru cà D. Ionu Gozmanu trebue sè abdîca de la unu locu. Resultatulu alegeriloru urmatorie lu vomu publicá la tempulu seu. Coresp.

VARIETATI.

*** († Necrologu.) Vi-am fostu scrisu („Fed." n. 109.) cum in 2. nov. a. c. petrecuramu la repausulu eternu pre prea demn'a consocia a Dlui Protp. d'in Petielc'a — pre mam'a preutesei, — si socr'a Preutului d'in Teiusiu — si cum cu anim'a franta de dorere nereintorseramu a casa, — dar' vai! tiran'a morte ne urmarí si mai depar — abié trecura vre-o diece dîlle, candu acestu nefericitu preutu avù a petrece la mormentu pre fiulu seu Eugeniu, si dupa câte-va dille se aflà langa ossamintele reci si fàra de vieti'a a multu amabilei salle socie Iuliann'a. In 19. nov. a. c. domineca, la media-di, fu rapita acésta bella fientia in primii anni ai casatoriei — si abié in alu 22 anu allu etátii — lasandu in cellu mai adancatu doliu pre prea demnulu si zelosulu preutu, sociu allu 'ei, si una fiia abié de $1\frac{1}{2}$ annu. — Iubire, sperantie, presente, venitoriu, tote fure amaru isbite in acestu momentu. — Unu infocatu de versatu, ne observatu, trasu in laintru la isvorulu vietiei, — insocitu cu neodihna, si supararile precesse, a devenitu la vehemintia — câtu totu ajutoriulu medicale a devenitu nefolositoriu. Fia-i tierin'a usiora! Éra tu, confrate, supporta cu resignatiune lovitur'a sortii si te mangaia ca Iovu suppunendu-te vointiei lui Ddieu. — Teusiu, 30. nov. 1871. Unu confrate.

*** (Multiumita publica.) D. Contele Zichy d'in Maeru (Districtulu Nasaudului), vediendu lipsele si neajunsele comunei besericesci rom. gr. cat. a Bistritiei pentru edificand'a casa parochiale, a daruitu 80 fl. v. a., pentru care marinimitate primesca multiamita publica, de la credintiosii romani gr. cat. d'in Bistritia, 25. noemv. 1871. Alessandru Silasî, parocu si protp.

*** (On. cetitori si-voru aduce aminte), cà unu correspundinte alu nostru d'in Maramuresiu ni anunciá in dîlele trecute, cà in cerculu electoralu alu Sigetului-Marmatîei a pasitu de candidatu pentru diet'a pestana dlu Michailu Pavelu, vicariu foraneu, in loculu lui I. Szaplonczay, care si-a depusu mandatulu. — Una depesia telegrafica de la 4. decemvre ni aduce scirea, cà alegerea s'a tienutu si candidatulu M. Pavelu a fostu alesu cu unanimitate. Precum amu insemnatu si cu alta ocasiune, D. Michailu Pavelu este barbatu alu guvernului, dar' cu tote acestea speràmu, si avemu cuventu a sperá, cà in cestiunile de interessu natiunalu romanu Dsa va fi si va scí sè fia romanu.

Sciri electrice.

Laibach. 2. dec. Comitetulu nationalu centralu de alegere a otaritu in siedinti'a finala de asta-di, a candidá d'in nou pre toti ablegatii dietali de mai innainte.

Constantinopolea, 2. dec. Sultanulu va tramite mane ordulu osmanicu papei prin unu solu estra-ordinariu. In Tauris s'a furatu de la unu curieriu rusescu scrisori importante si bani multi.

Brussell'a, 3. dec. D'in fonte securu se aude cà cris'a ministeriala este a se considerá de finita. Deputatulu de Theux e desemnatu de ministru-presiedinte fàra portfoiu, senatorii Clodt Demgar pentru esterne, Malou pentru financie, deputatulu Thonissen pentru justitîa, deputatulu Schollaert pentru interne, generariulu Eennens pentru resbelu, deputatulu Vanhoorde pentru lucràri publice, si Dumortier de ministru fàra portfoiu. Toti apartienu partitei drepte a camerei. Cei dantâiu patru sè fi primitu degià portfoiele oferite; primirea portfoieloru d'in partea ~~celoru-a lalti desem~~nati e verosimila.

Rom'a, 4. decemvre Ministrulu de financie Sella va presentá camerei unu raportu despre servitiulu financiariu d'in decursulu deceniului ultimu si in legatura cu acestu raportu va desfasiurá si recerintiele anului financiariu viitoriu. — Cercurile politice de aici urmarescu inarmàrile Russiei cu mare atentiune, si se crede, cà aceste pregatiri sunt indreptate contr'a Germaniei.

Londonu, 4. decemvre. Consiliulu federativu alu „Internatiunalei" d'in Britani'a-Mare a decisu, a spriginí pre Dilke in tota privinti'a si in intielegere cu „Internatiunal'a" a decisu in genere, cá Dilke sè devina presiedintele republicei britanice.

Burs'a de Vien'a de la 4. decemvre, 1781.

5% metall.	58.20	Londra	116.29
Imprum. nat.	67.85	Argintu	116.—
Sorti d'in 1860	101.60	Galbenu	5.55
Act. de banca	814.—	Napoleond'or	9.28
Act. inst. cred.	316.60		

Propriet., edit. si red. respundiet.: ALES. ROMANU

S'a tiparitu in Pest'a 1871. prin Victoru Hornyánszky Strad'a Idéliloru Nr. 20.